

I Studia a vězení

Hýbek nejprve chodil na Základní devítiletou školu na náměstí Curieových v Praze 1 a poté, v letech 1972–1976, na čtyřleté gymnázium na Leninově třídě (dnešní Evropské) v Dejvicích.⁴ Z této doby pocházela i jeho zranění rukou, s jejichž následky se po celý život, zejména jako kameraman a řidič, musel vyrovnávat. Dokonce hrál na kytaru. Údajně v první třídě na škole v přírodě v jižních Čechách ho jiný chlapec zasáhl rozbitou lahví a Michal přišel o dva články na prostředníčku. Na gymnáziu posílila jeho vášeň pro chemii, která se již na ZDŠ projevila výrobou elementárních výbušnin. Jeho matka Blanka Hýbková o tom dále říká:

„Když na gymnáziu paní učitelka vykládala chemii, vždycky se na Michala dívala, co na to říká. A když se nijak nezatvářil, tak pokračovala. [...] Kupoval si chemikálie. To vždycky dorazil balík z Brna, já přišla domů a říkám si: Co to tady je? Slzela jsem, a to on dělal nějaký pokus. Nebo dal Michal nějaký prášek do umělohmotných medvídků od medu a vyletělo to nahoru.“

Šestého října 1974 přišel o články tří prstů na druhé ruce. Sestra Daniela Michalovu činnost popisuje:

„Používal i prášek z peroxidu, ten se dával do bouchacích kuliček. Když to bylo mokré, nic to nedělalo, ale když se to vysušilo a křuslo se to o sebe, tak to vybuchovalo. My jsme tím vyhazovali do povětří doušky, kterých jsme měli za úkol se zbavit. Michal vždycky dal ten prášek do trubky od Dymogamu, strčil to pod ten doušek, odpálil to, doušek vyskočil a my

⁴ Životopisné údaje pocházejí z jednostránkového rukopisného materiálu Michalovy matky Blanky Hýbkové a z rozhovoru autora s ní a s její dcerou Danielou Maršálkovou dne 16. 6. 2017.

jsme ho jenom sebrali a měli jsme uděláno. A pak se Michal rozhodl, že vyhodí do vzduchu také kus betonu, který tam byl. Něco se stalo a vybuchlo to ještě dřív, než to tam stačil dát.“⁵

Obě události líčí trochu jinak Hýbkův spolužák Petr Nikolaev:

„V těchhle věcech on měl opravdu smůlu. Na škole, to nám bylo takových deset až jedenáct let, přišel o dva články prstu. Já jsem u toho byl a viděl jsem, jak dva kluci – s Jirkou Hračovským – rozbíjeli flašky o šutr. A v ten moment, když tam Michal strkal ruku, přilítla flaška a urazila mu dva články. Viděl jsem, jak se mu houpal ten prst na kůžičce. Takže to byla první takováhle věc. A druhá byla, když jsem šel na gymnázium do školy a měl jsem pro něj plakát Pink Floyd, který jsem mu chtěl prodat, ale on nepřišel. Pak jsme se dozvěděli, že se stal průšvih s komínem, který spadl někde – nevím, možná u nich na chalupě. Sfoukl ho vítr. A Michal, místo aby ho roztloukali palicí, tak řekl, že ho prostě rozmetá. A nějak to nevyšlo. Takže on tímhle způsobem nadvakrát přišel o prsty. Byl to šok.“⁶

Bylo tedy víceméně přirozené, že po gymnáziu Hýbek šel studovat organickou chemii na přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy (1976–1981).

Od počátku roku 1980 začal spolupracovat s Františkem Stárkem (Čuňasem) na výrobě undergroundového samizdatového časopisu *Vokno*. Disent měl takříkájící v krvi – jeho otec Karel, který jako inženýr pracoval v ústavu termomechaniky ČSAV, se ocitl v koncentračním táboře Sachsenhausen, i když jen kvůli tomu, že bydlel na Hlávkových kolejích během studentských demonstrací v roce 1939, a bratr Hýbkovy matky byl vyhozen ze školy za účast při demonstraci na strahovských kolejích koncem roku 1967. Hýbek se zajímal o fotografii, film, na magnetofon natáčel koncerty folklařů, a když se díky svému zájmu o alternativní kulturu seznámil s Františkem Stárkem a s Ivanem Jirousem (Magozem), zapojil se do spolupráce na výrobě o rok dříve vzniklého časopisu.⁷ Podle

5 Rozhovor s Blankou Hýbkovou a Danielou Maršálkovou vedl autor dne 16. 6. 2017.

6 Rozhovor s Petrem Nikolaevem vedl autor 5. 9. 2018. Odpálení komínu proběhlo někde u chaty v Kersku. Rozhovor s Danielou Maršálkovou vedl autor 2. 10. 2018.

7 Na to Hýbek v rozhovoru pro *Revolver Revue* vzpomíná: „Chodil jsem na vysokou školu a do společnosti kolem *Vokna* a undergroundu jsem se dostal náhodou, tak, že mi kamarád řekl: Pojedeš s námi na sever... Pak jsme byli někde

své výpovědi před soudem v Chomutově zhotovil fotografie, které byly použity na titulních stranách č. 4 a 5.⁸ Pro tato čísla na Stárkovu žádost také vyrobil koláž o Johnu Lennonovi, publikoval fotografii rumunského dítěte⁹ z cesty s Janou Ševčíkovou do Banátu (viz níže) a pro č. 4 napsal článek ke Stárkově koláži z happeningového koncertu skupiny La Period.¹⁰ Pro šesté číslo se chystal napsat článek o chemických účincích drog. Svůj článek podepsal pseudonymem Uriáš.¹¹ Stárek na jejich seznámení vzpomíná:

„Seznámil jsem se s Michalem v souvislosti s kapelou, o které psal do *Vokna*, společně jsme o ní připravovali článek. Padli jsme si do oka a on pak spolupracoval na *Voknu* mnohem širěji, třeba jako fotograf. Když jsme pak vydávali číslo, které se týkalo filmu a fotografie, dali jsme mu tam fotku. To už Michal na *Vokně* pracoval jako redakčně, bych řekl. Ne že by se účastnil redakčních rad, ale byl blízko redakci.¹²

Kapela, o níž psali Stárek s Hýbkem do *Vokna*, byla skupina Antiteze, založená keramikem Vladislavem (Barínem) Burdou a jeho přítelem Alexejem (Lexou) Guhou. Burda na setkání s Hýbkem vzpomíná:

„V roce 1976 jsem maturoval, tak to musí být kolem roku 1976. My jako keramici jsme jezdili do Horního Maxova v Jizerských horách k Mileně Škampové, což byla dcera toho

v hospodě, tam seděla spousta mániček... Právě proto, že o mně StB nevěděla, jsem začal pro *Vokno* dělat různé věci, měl jsem doma materiály, které se jí neměly dostat do rukou, kamarádi mysleli, že jsem dobrá osoba k tomuhle účelu..." In: Adam Drda. „Když člověk někoho udá, tak si to moc dobře pamatuje“. *Revolver Revue*. 1999, č. 41, s. 300.

8 Titulní stranu č. 5 lze v dobré reprodukční kvalitě nalézt v Ladislav Kudrna – František Stárek. „*Kapela*“: *Pozadí akce, která stvořila Chartu 77*. Praha: Academia, Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, fotografická příloha mezi s. 384–385.

9 *Vokno*. 1981, č. 5, s. 40.

10 Článek *La Period* o méně zdařilém happeningovém večírku ve sklepě vily na Pankráci 31. 8. 1980 v č. 4 (s. 31) je podepsán Uriášem a v Hýbkově pozůstalosti také existuje magnetofonový pásek s nahrávkou tohoto koncertu La Period. Je však téměř jisté, že Hýbek též spolupracoval se Stárkem na článku o skupině Antiteze (č. 4, s. 4). Redakci *Vokna* tvořili především Stárek, Miroslav „Skalák“ Skalický a Jiří Kostůr.

11 Viz Rozsudek jménem republiky Okresního soudu v Chomutově ze dne 9. 7. 1982 č. j. 5T 176/82 podepsaný předsedou senátu JUDr. Emilem Vaňáčkem, s. 7, 8. Archiv bezpečnostních složek (ABS) arch. č. KR-743519 MV.

12 Rozhovor s Františkem Stárkem vedl autor 26. 9. 2018.

Milana Škampy ze Smetanova kvarteta, a tam jsme dělali mejdany. Jednoho dne jsme šli do hospody a tam seděli takový nešťastníci, který neměli kde bydlet, tak jsme je na tu chalupu vzali a od té doby Michala znám. Pak se zúčastňoval i silvestrů, které jsme dělali v těch Jizerských horách.“¹³

Hýbkovým kamarádem byl také Otakar Ryšavý¹⁴, jehož rodiče měli chalupu rovněž v Horním Maxově. Ten vzpomíná, že jim tam Burda pouštěl Mahavishnu Orchestra a atmosféru v Maxově popisuje následovně:

„Škampovi tam měli honosnou vilu a dvě dcery. Za tou jednou já jsem brousil, takže jsem na chalupě pořád pobýval. A tam jsme se potkali. Byl tam Martin Motloch, který studoval s Burdou v Bechyni, a sešla se tam všelijaká „verbež“. Obvykle se to řešilo tak, že si každý přinesl nějaký chlast, ten se nalil do kbelíku, přidal se kousek citronu a naběračka. A tam se Burda seznámil s Michalem, kterého jsem tam dotáhl já.“¹⁵

Od roku 1979 v souvislosti se sledováním aktivit Plastic People of the Universe a signatářů Charty 77 se po oslavách silvestra 1978 v rámci komuny v Nové Vísce u Chomutova začala Státní bezpečnost zajímat o soustružníka Františka Horáčka (Jimmy, později Jim Čert¹⁶) z Hrochova Týnce u Chrudimi, který v Nové Vísce hrál na harmoniku a promítal filmy. Protože projevil ochotu spolupracovat, připravila pro něj otázky, v nichž ji zajímaly především osoby zpěváka Karla (Charlieho) Soukupa (jednak pro jeho písňové texty, jednak proto, že byl členem kolektivu mluvčích Charty 77) a Františka Stárka (sledovaného v letech 1976–79 v rámci akce Podzemí a od listopadu 1981 v rámci akce Satan, zaměřené na vydávání a rozšiřování písemných materiálů undergroundového hnutí).¹⁷ Horáček 19. března 1979 poskytl obsáhlou výpověď o všech jemu známých osobnostech alternativní kultury a pod hrozbou trestního stíhání 21. června

13 Rozhovor s Vladislavem Burdou vedl autor 1. 10. 2018.

14 Seznámili se při nezdařené transakci během prodeje cenného obrazu do zahraničí asi v roce 1976.

15 Rozhovor s Otakarem Ryšavým vedl autor 23. 10. 2018.

16 O původu své přezdívky se F. Horáček zmiňuje v televizním seriálu *Bigbít*. 29. epizoda „Alternativní scéna II (1977–1981)“. TV, ČT1, 3. 11. 2000.

17 Viz L. Kudrna – F. Stárek. „Kapela“: *Pozadí akce, která stvořila Chartu 77*, s. 150–153, 170, 173.

téhož roku podepsal na StB v Hradci Králové vázací akt tajné spolupráce (TS), při němž mu bylo přiděleno krycí jméno Akord.¹⁸ V rámci této spolupráce další rok podal informaci o své návštěvě u Michala Hýbka v Praze (Klimentská ulice č. p. 30)¹⁹ dne 10. listopadu 1980. Vypověděl o jeho podílu na přípravě šestého čísla časopisu *Vokno*, ochotě postarat se o rozmnožení čísla a o jeho setkání s Františkem Stárkem téhož dne.²⁰ Stárek na to vzpomíná:

„Já jsem byl u Michala a dělali jsme nějaké fotky pro *Vokno*. Těsně po mně – nevím, jestli to bylo vyprovokované StB, nebo jestli to byla náhoda – přišel Horáček. Michal ještě neměl uklizené materiály, nicméně vzal ho nahoru, všechno mu to ukázal a řekl mu, pro co to dělá. Horáček nemeškal a celé to hned kvalitně udal. Na základě toho StB vytvořila na Michala svazek a rok ho rozpracovávala. U Svazarmu mu zařídili, že musel přestat se střelením, musel vrátit tu pistoli nebo pušku, co měl. Pak u něj našli nějakou vzduchovou pistoli, která byla provrtaná na poplašné patronky, a dávala se tam diabolka a poplašná patronka, takže to sice vystřelilo brok, ale s podstatně větší razanci.“²¹

Hýbek říká, že k Čertovi „neměl žádnou nedůvěru“, byl k němu „naprosto otevřený“ a na vztahy s ním vzpomíná:

„Spíš jsme se potkávali na různých akcích, které tehdy pořádali lidé třeba s vlastním barákem, zvali tam na víkend známé a většinou nějakou kapelu, šlo se nás třeba sto padesát

18 Celý případ Horáčkovy spolupráce je popsán v článku Jan Makovička. „Já si pořád myslím, že jsem nikomu neublížil. František Horáček alias Jim Četr jako tajný spolupracovník StB“. *Sborník Archivu bezpečnostních složek*. 2016, č. 14, s. 353–405. Text vychází z diplomové práce Jan Makovička. *Nemravný talentovaný řemeslník: František Horáček alias Jim Četr jako tajný spolupracovník Státní bezpečnosti v prostředí českého undergroundu mezi lety 1979 až 1989*. Diplomová práce. Pardubice: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2015. Hýbkovým případem se v této souvislosti zabýval již dříve článek Adam Drda „Signální svazek Byt, případ Michala Hýbka a František Jim Akord Homér Čert Horáček“. *Revolver Revue*. 1999, č. 41, s. 292–303.

19 Hýbek zde bydlel ve 4. p. v bytě po své babičce Vyhliďové.

20 ABS, arch. č. TS-804883 MV. Ze spisu také jasně vyplývá Horáčkův podíl na informaci o Hýbkovi. Nemá tedy zcela pravdu Stanislav Penc, jenž zásadní vinu přičítá F. Stárkovi a informacím z jeho deníku, který patrně StB zabavila, a Horáčkovu vinu bagatelizuje. Viz Magdalena Sodomková. „Skartováno? Kdepak! Stanislav Penc o estébácích, máničkách a pátrání po vlastní minulosti“. *Lidové noviny, Pátek*. 13. 2. 2015. Naopak má ve svém rozhovoru pro BBC z roku Hýbkovy smrti v tomto pravdu Břetislav Rychlík. Viz Břetislav Rychlík. „Pocta kameramanovi Michalu Hýbkovi“ [online]. *bbc.co.uk*. 23. 10. 2003 [cit. 3. 8. 2018]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/czech/domesticnews/story/2003/10/031023_radiofejeton.shtml.

21 Rozhovor s Františkem Stárkem vedl autor 26. 9. 2018.

z celých Čech. Postupně jsem se s Jimem celkem skamarádil, ale omezovalo se to víceméně na ty akce - nebyl to zkrátka člověk, s kterým bych chodil každý den na pivo.“²²

V. Burda se domnívá, že se Hýbek s Horáčkem mohl seznámit, když točil koncert skupiny Antiteze na baráku v Krašovicích a Jim Čert jim dělal „předskokaná“.²³ Mohlo to být v květnu 1979, kdy se zde údajně měl konat festival alternativní kultury. Na sledování aktivit vlastníků baráku manželů Šteflových a jejich hostů se podílel právě kandidát tajné spolupráce s StB, Jim Čert.²⁴

Lexa Guha na seznámení s Burdou, vznik Antiteze, na koncerty v Krašovicích a ve vysokoškolské menze ve Všehrdově ulici, kde jim Hýbek dělal bedňáka a seznámil se s Jimem Čertem, ale i s F. Stárkem, vzpomíná:

„S Burdou jsme se znali už od střední, i když jsme na ni spolu nechodili. Já byl na škole s jeho spolužákem Luďkem Churáčkem, se kterým on chodil na základní školu ve Strašnicích. Baríno, jak jsme říkali Burdovi, odjel na střední do Bechyně a Horáček pak nastoupil do Panské, kde jsem se s ním seznámil. Jednou mi řekl: ‚Pojedeme na vejlet za kámošem do Bechyně.‘ A tak jsem se skamarádil s Barínem.

Já pak šel na dva roky na vojnu, Baríno šel studovat VŠE, pak asi dva měsíce pracoval v nějakém podniku, zapíchnul to a odstěhoval se do Levína. Když jsem se vrátil z vojny, tak jsme chodili v Ruské ulici do dnešní hospody U Kuřátka, tehdy to bylo Na Míčánkách, ale říkalo se jí U Kuřete, protože hostinský měl přezdívku Kuře. A dělali jsme si vlastní Vánoce. U Burdy v Krátké ulici, kde měl byt po rodičích, takové 1 + kuchyňský kout, miniaturní byt, kde nebydlel, ale dělaly se tam mejdany. 23. prosince tam byly vánoční večírky s dárky, které nesměly být kupované, jen vlastnoručně vyrobené nebo nalezené na smetišti. Na Vánoce 1978, když jsem se vrátil z vojny, jsme kamarádům jako dárek připravili asi dvacetiminutové hudební pásmo, které se jmenovalo Máša, a nazvali jsme se Antiteze. A to jsme dokonce hráli na nástroje. Já bydlel tehdy s mámou pod Oborou. Měli jsme tam takovou neobyvatelnou místnost, protože byla hrozně vlhká. Ale měla i vlastní vchod. Tam jsme si tam dali bicí. Obložili jsme to

22 A. Drda. „Když člověk někoho udá, tak si to moc dobře pamatuje“, s. 299.

23 Rozhovor s Vladislavem Burdou vedl autor 1. 10. 2018.

24 Viz Důvodová zpráva k ukončení rozpracování signálního svazku „CHALUPA“, reg. č. 13763, OS SNB, oddělení StB Písek, 27. 8. 1980. In: František Stárek – Jiří Kostůr. *Baráky: Souostroví svobody*: Praha: Pulchra, 2010, s. 104–106.

kartony na vajíčka jako zvukovou izolaci a nahrávali jsme tam tak, že jsme takhle měli ten text, něco jsme i připravili a měli jsme tam Sonet Duo nebo B 43 či něco takového. A vždycky jsme si řekli, že tenhle kousek zhudebníme takhle. ‚Já mám Mášu, Máša mne nechce, protože je světlovlasá a já jsem černovlasý‘. A to byl ten problém. Celých dvacet minut. Až si pak koupil nějaký odbarvovač a ‚My se máme rádi, protože jsme světlovlasí‘. A vždycky jsme nazpívali ten kousek, já jsem to zapauzoval a řekli jsme si, že další kousek bude zas nějak jinak. Nahráli jsme dalších třicet vteřin, zase jsem to zapauzoval a tak dál. To byl happening úplně úžasný. Luděk Churáček hrál na bicí, hulákali jsme, hráli na kastaněty, můj zesnulý bratr hrál na lesní roh a nějaký Zbyšek hrál na basovou kytaru. Mělo to mezi kamarády velký úspěch, tak jsme ještě přibráli jednoho spolužáka, který uměl nějaké akordy. A tím nám to vlastně kazil.

Výhodou bylo, že jsme nemohli hrát žádné převzaté věci, protože jsme neuměli akordy, čist noty a vlastně nic. Takže jsme si skládali sami. Většinu textů psal Baríno a já jsem mu sem tam něco upravil, škrtnul, něco jsem psal za něj, nebo jsem to napsal celé a vždycky jsme na basovou kytaru, protože ta má jen čtyři struny, hráli třikrát čtvrtý pražec, dvakrát druhý pražec, čtyřikrát čtvrtý, du du du a tím jsme to zhudebnili. To jsme si pamatovali. Pak ten kytarista chtěl hrát nějaké akordy, tak se tam hrály, udělal si sólo a tak. Takhle jsme i několikrát veřejně vystupovali v country klubu, který vedl jeden kamarád, a to bylo období, kdy jsme hráli na nástroje. Složili jsme nějaký jednoduchý rytmus, něco jako když Plastici zhudebňovali Bondyho.

Půlku vojny jsem byl v Popradě s klukem, který se jmenoval Láďa Janeček a měl přezdívku Letiště, protože měl hodně kudrnaté vlasy, které mu nahoře tvořily takovou jako přistávací plochu. Když jsme se vrátili z vojny, chodili jsme do hospody U Betlémské kaple, kam chodila celá sestava lidí jako Londýn, kterému se tak říkalo, protože se narodil v Londýně. A z toho vznikaly veselé scénky, jako když si s Láďou telefonovali, vzala to maminka a slyšela ‚Tady Londýn, je tam Letiště?‘ a ona říkala, že ne. Janečkův mladší bratr se ženil a my mu hráli na Vinohradech v bytě na té svatbě. Shodou okolností jsem tam okouznil spolužačku nevěsty. Ta si myslela, že umím zpívat, a to byla moje první žena, která se do mne zamilovala jako do zpěváka.

Přemýšleli jsme, kde bychom mohli vystupovat. Napadlo nás, že bychom mohli do jižních Čech na statek, kde žila taková komunita. Čuňas a jiní. Tak že pojedeme k Čuňasovi na statek do Krašovic. A tam s námi jel i Michal Hýbek jako bedňák naší kapely. Dokonce mám fotku, jak nese reprobednu. Přímo na tom statku. Tam jsme hráli nějakou průbojnou píseň jako ‚Zmáčknout knoflík, občani, to je naše volba‘ a Baríno měl obrovské kladivo, kterým tloukl

do pódia. Když se odvázel, bylo to strhující. A tam se tahle téměř disidentská část seznámila s Michalem, dali se dohromady s Čuňasem a Hýbek začal vypomáhat při vydávání *Vokna*. To bylo přese mne a Ládu Janečka, protože jsme jeli hrát do těch Krašovic, kde jsme se s Čuňasem a všemi lidmi okolo seznámili, i když jsme jich už hodně znali z Prahy, z té hospody U Betlémské kaple. A shodou okolností tam byl i Jim Čert. Viděl tam naše vystoupení, a když potom Zbyšek Havlín močil do kopřiv, tak před ním poklekl a volal: Buďte zdraví, vy znovuobnovitelé českého rocku!

Pak jsme měli mít vystoupení ve vysokoškolském klubu v suterénu ve Všehrdově ulici a požádali jsme Jima, jestli by nám tam nehrál jako předskokan. Já jsem si tehdy půjčil od sousedky auto a jel jsem, myslím, někam do Pardubic na nějaké sídliště ho vyzvednout. A pak spal u mne doma v Liboci. Ale mně došlo, že on byl v podstatě příživník a bylo mu jedno, na kom se příživuje. V Pardubicích jsme na něj zvonili a otevřela jeho matka nebo někdo, a říkala, že Jim je dole v hospodě. Tam partě strejců ze sídliště hrál za pivo a utopence. A my mu říkali: ‚Vždyť jsi nám slíbil, že pojeděš hrát do Prahy.‘ Nalákal jsem ho, že mu koupím pivo a že matka má navařeno a už ho čeká. Takže jsme ho vylákali z hospody, on zabalil harmoniku a jeli jsme do Prahy.

Druhý den byl ten koncert, kde on sklídl větší ovace než my, protože nám se to představení strašně nepovedlo. Ze dvou důvodů. Obvykle začátek odklepne bubeník, ale ten náš byl tak slabý, že vždycky musel začít hrát kytarista a bubeník se chytil rytmu a po několika taktech se přidal, pak se chytil i baskytarista a my jsme začali zpívat. Ale Baríno si tenkrát usmyslel, že chce tu největší bednu s nejlepším zesilovačem na zpěv, aby bylo rozumět textu. Tím pádem nebylo slyšet kytaristu a celé se to rozlezlo. Baríno si vzal černé brýle, ale protože tam byl nízký strop, chytila ho klaustrofobie, styděl se, polo zpíval, polo mluvil, vůbec neřval a nebouchal, nebyl to ten rozdivočelý Baríno. A nemohla to zachránit muzika, která by to převálcovala, protože nebyla slyšet. Tak to dopadlo neslavně a zachránil to Jim Čert, který vystupoval před námi, ale i po nás, protože jsme nedávali přídavky, a tím se dostal do prostředí disidentů, kteří zjistili, že je výborný a začali ho zvat. To muselo být tak v letech 1980–81. Sešli jsme se pak a řekli jsme si, že se nenecháme znechutit.

Potom už se k nám přidávali různí další, ale to byli muzikanti, co to moc neuměli a pořád by jenom zkoušeli. Jenže píseň z toho nikdy nevypadla. My s Barínem jsme jim chodili pro pivo do zahradní restaurace U Holečků. Ale pak se to rozpadlo a v té původní sestavě a s původním repertoárem jsme nikdy nevystoupili. My jsme na rozdíl od nich rovnou tvořili. *Antiteze II* bylo pásmo o televizi s písněmi jako ‚Já nechci občanský průkaz‘. Pak už jsme nechtěli hrát na nástroje, tak jsme jenom huhlali na muzikanty, kteří to skutečně uměli. Třeba Babuljak

z Babelaletu nebo Ambrož z Hudby Praha, s nimiž jsme se znali z natáčení *Hudby 85*. Chodili jsme za nimi a žádali je: ‚Zahraj tohle.‘ Ten si vyšklubl zbytek vlasů a říkal: ‚To nejde.‘²⁵

Na základě Horáčkova udání 3. odbor X. správy SNB v Praze rozhodl o založení spisu prověřované osoby na Hýbka pod krycím názvem Tiskař. Státní bezpečnost ho začala v rámci kontrarozvědného rozpracování sledovat kvůli udržování styků s „představiteli undergroundového hnutí, hippies a CH-77“ jako podezřelého z „rozmnožování a rozšiřování ilegálních tiskovin, ve kterých jsou osoby z tohoto prostředí naváděny k aktivní činnosti, zaměřené proti představitelům stranických a státních orgánů a proti socialistickému zřízení.“²⁶

Hýbkův svazek prověřované osoby byl 16. 10. 1981 přeměněn na signální svazek, jeho případ dostal na starost kapitán René Špringer a při této příležitosti měla k „osobě objektu být ofenzivně úkolována stávající agenturní síť, zejména TS Homér²⁷ s cílem dokumentovat místo, kde dochází k tištění nelegálního časopisu *Vokno*, jakého prostředku je tomuto účelu využíváno“. Na základě původní Horáčkovy informace bylo ve dnech 10. a 11. listopadu 1981 provedeno v rámci akce Satan dvacet sedm domovních prohlídek u jím zmíněných osob ve Středočeském, Východočeském, Severočeském a Jihomoravském kraji a vyslechnuto osmdesát pět mladých lidí, z nichž osm bylo vytipováno pro zpravodajské využití. „U Michala Hýbka byla zajištěna droga zahraničního původu, prudce jedovatá chemikálie kyanid sodný a vzduchová pistole, upravená na střelbu malorážkových nábojů, opatřená tlumičem a ramenní opěrkou s větším množstvím malorážkových nábojů.“²⁸ Proti řadě osob bylo Krajskou prokuraturou v Ústí nad Labem vzneseno obvinění pro spáchání trestného činu výtržnictví,

25 Rozhovor s Alexejem Guhou vedl autor 4. 6. 2019.

26 Dopis náčelníka 3. odboru X. správy S – SNB plukovníka Václava Šubrtu Obvodní správě SNB ze dne 4. 12. 1980 se žádostí o odebrání střelné zbraně. ABS, arch. č. KR-743519 MV. Na základě této žádosti bylo Hýbkovi 8. ledna roku 1981 zrušeno členství ve Střeleckém klubu Svazarmu v Dejvicích.

27 Další krycí jméno F. Horáčka.

28 Informace z 3. 2. 1981. ABS, arch. č. KR-743519 MV. Na Hýbkovo zadržení 10. 11. 1981 jeho sestra Daniela vzpomíná: „Michal bydlel v Domě polygrafického průmyslu, tam byly vlastně samé kanceláře a nahoře jeden nebo dva byty. Najednou jsme o Michalovi nevěděli. Bylo to tak, že si pro něj přišli v pět ráno přímo do toho bytu. Udělali prohlídku, našli mu kyanid, který si vzal ze svých skvělých pokusů, a oni řekli, že by tím otrávil stovku lidí. Pak mu tam údajně našli marjánu, ale to je nesmysl, tu si určitě přinesli sami, aby měli jistotu. A Michal si tam snad udělal

1

2

3

4

5

6 7

- 1| Happening na chalupě u Škampů. (Jiří Fejt, M. Hýbek, architekt Lukáš Matějovský). Autor neznámý.
- 2| V. Burda s kbelíkem alkoholu. Silvestr na chalupě u Škampů v Horním Maxově. Foto M. Hýbek
- 3| Koláž M. Hýbka pro časopis Vokno č. 5.
- 4| Silvestr u Škampů. Foto M. Hýbek.
- 5| Jim Čert jako agent Akord na statku v Krašovcích. (Asi 1979.) Foto M. Hýbek.
- 6| Koncert v menze ve Všehrdově ulici. Jim Čert. Foto M. Hýbek.
- 7| Koncert v menze ve Všehrdově ulici (1980 nebo 1981). V. Burda, A. Guha. Foto M. Hýbek.

kteřé bylo u Hýbka a Jirouse rozšířeno o trestný čin nedovolené výroby a držení omamných prostředků a jedů, u Hýbka pak ještě o přečin neoprávněného držení zbraně. Celá akce Satan byla ukončena v dubnu 1982 po dodatečných šetřeních a výsledcích (celkem sto devadesát osm svědeckých výpovědí), vazebně byli nakonec stíháni jen František Stárek, Ivan Jirous, Michal Hýbek a Milan Frič, na svobodě Jaroslav Chnápko.²⁹ V závěrečné informaci pro prvního náměstka ministra vnitra ČSSR generálmajora JUDr. Jána Kováče, pod něhož spadala X. správa Federálního Ministerstva vnitra, píše její tehdejší náčelník, generálmajor RSDr. Vladimír Stárek³⁰, že mj. cílem tohoto „profylaktického opatření“ bylo dále „prohloubit stávající rozpor mezi tzv. ‚opozicí‘ a představiteli ‚undergroundu‘“ jako kriminálními delikventy. K akci bylo využito deset tajných spolupracovníků StB a při akci bylo dalších dvanáct osob k takovéto spolupráci vytipováno. V. Stárek dále konstatuje, že se v průběhu opatření „podařilo v plné míře eliminovat závadovou činnost širokého okruhu mladých lidí, angažujících se v tzv. hnutí underground, v několika krajích ČSR. Agenturní síť je zaměřena k dalšímu prohlubování rozporu mezi tzv. ‚volnou mládeží‘, tzv. undergroundem a čs. opozicí a k zjišťování dalších ohlasů k provedeným opatřením v uvedeném

nějakou vzduchovou pistolí, nějak ji uřízl a vylepšil. Přišli pro něj litoměřičtí policajti a odvezli ho rovnou do Litoměřic do vyšetřovací vazby. Proto o něm v Praze nikdo nevěděl, když jsme ho hledali. Až náhodou jsme se druhý den přes někoho dozvěděli, že to byli litoměřičtí policajti.“ Rozhovor s Blankou Hýbkovou a Danielou Maršálkovou vedl autor dne 16. 6. 2017. Sám Hýbek vzpomíná, že pro něj přišli „v pět ráno, na místě výslech a domovní prohlídka a už to jelo... když první výslech a prohlídku skončili, všechno včetně mne sebrali, naložili do auta a odvezli. Nejdřív jsem byl v Bartolomějské a ještě týž den jsem putoval do Litoměřic.“ In: A. Drda. „Když člověk někoho udá, tak si to moc dobře pamatuje“, s. 301. Zabavený tlumič nechal podle Hýbkova nákresu založeném na návodu v časopise *Střelecká revue* vyrobit O. Ryšavý u svého kamaráda Františka Ryby ve vokovické Aritmě. Rozhovor s Otakarem Ryšavým vedl autor 23. 10. 2018.

- 29 Frič jen do *Vokna* přispíval básněmi a podílel se na jeho distribuci, Chnápko a jeho žena Silva se podíleli na jeho výrobě a distribuci, ale policii se nepodařilo to dokázat. Viz televizní sérii *Fenomén Underground*. 19. epizoda „Vokno“. TV, ČT art, 30. 1. 2015.
- 30 V. Stárek byl náčelníkem X. správy od 1. 6. 1974 do 31. 5. 1982, kdy pro vysoký věk odešel do zálohy a později do penze. Tzv. nelegální kulturu a volnou mládež monitoroval 2. a 3. odbor této správy. Proti napojení severočeského undergroundu na Chartu sloužila od roku 1980 akce Sabbath, od roku 1981 pak probíhala akce Asanace celkově zaměřená na likvidaci undergroundu a disentu. Stárek už v listopadu 1975 zahájil akci Kapela (trvala do listopadu 1989) zaměřenou proti druhé kultuře, především hudební. Viz L. Kudrna – F. Stárek. „*Kapela*“: *Pozadí akce, která stvořila Chartu 77*, s. 13, 101, 135, 377, 385 a fotografická příloha mezi s. 192–193.

případě.³¹ Jako přílohu informace dodal V. Stárek i šestistránkový scénář televizního pořadu na téma nebezpečnosti užívání drog v prostředí dětí a mládeže, který měl využít i poznatků z akce Satan.

Přelíčení se konalo u Okresního soudu v Chomutově až po více než půl roce, během něž byli zatčení drženi ve vazební věznici v Litoměřicích a v Ostrově nad Ohří. F. Stárek na to vzpomíná:

„Když jsme byli ve vazbě v Litoměřicích, nejdříve nám obvinění posílali selektivně, abychom se nedozvěděli, z čeho je kdo obviněn. A pak, když už byla prokuratura, to sepsali všechno dohromady a poslali nám to, takže my jsme viděli, kdo tam všechno je a z čeho je obviněn. A já věděl, že Michal sedí dvě cely ode mne, tak jsem z okna volal: ‚Michale, že z nás udělají narkomany, tím jsem si byl poměrně jistej, ale že budu i teroristi, no tak to jsem nečekal.‘ Takhle jsme se tam dorozumívali. Pak nás odvezli do Ostrova nad Ohří, protože nás soudili z Chomutova. My jsme byli stíhaní z Ústí nad Labem, protože já jsem z Teplic. A potom hledali soudce, který to odsoudí, ale dlouho nemohli žádného najít. A tak přivedli takového ožralého soudce, který už pro alkoholismus měl skoro jisté, že ho vyloučí ze soudnictví. Byl to předseda senátu v Chomutově Vaňáček, kterému náš případ hodili jako záchranné lano. Pak jsem se dozvěděl bočními kanály, že mu to zadali tak, že buď odsoudí *Vokno*, anebo půjde ze soudnictví. Tak to samozřejmě čapnul. Myslím, že jsme asi čtyři pátky jezdili do Chomutova, než to odsoudil.“³²

Michal Hýbek o pobytu ve vazební věznici říká:

„Vazba je hodně nepřijemná. Betonová cela, je vás tam osm, šlapete po sobě, všichni jsou nervózní, kolik vyfasujou, celý den není co dělat, není co kouřit... Jedenáct měsíců chodíte po cele

31 Závěrečná informace v akci „SATAN“, 23. 4. 1982. ABS, arch. č. KR-743519 MV.

32 Rozhovor s Františkem Stárkem vedl autor 26. 9. 2018. Přelíčení v Chomutově se zúčastnil i V. Burda, O. Ryšavý a další společný kamarád Milan Mareš. Ryšavý na to vzpomíná: „Když jsme tam jeli, u silnice byly cedule s vyobrazením fešáckého příslušníka a nápisem ‚Staň se příslušníkem sboru nápravné výchovy‘. A tomu jsme se tenkrát velice smáli. U soudu jsem šel po schodech nahoru, už jsem nenosil mařenu, tu jsem shodil asi ve dvaadvaceti a Burda i Milan měli máru a přišel ke mně orgán a říká: ‚Prosím vás, vy vypadáte tak slušně, decentně, jak můžete s takovými lidmi kamarádit?‘ A Michala přivedli a soudili.“ Rozhovor s Otakarem Ryšavým vedl autor 23. 10. 2018.